

LIDERLIK VA MENEJERLIK: O'XSHASH VA FARQLI JIHATLARI

Navoiy innovatsiyalar universiteti

Iqtisodiyot fakulteti,

2-bosqich talabasi:

Musayeva Ruxsora Sherxonovna

Fan o'qituvchisi: Raimov F.

Annotatsiya: Ushbu maqolada liderlik va menejerlik tushunchalarining mazmuni, ularning o'xshash va farqli jihatlari ilmiy-nazariy asosda tahlil qilinadi. Zamonaviy boshqaruv nazariyalari doirasida lider va menejer faoliyatining asosiy vazifalari, funksiyalari hamda tashkilot samaradorligiga ta'siri ko'rib chiqiladi. Shuningdek, amaliy boshqaruv jarayonida liderlik va menejerlikning uyg'unlashuvi tashkilot muvaffaqiyatining muhim omili ekanligi asoslab beriladi. Bugungi globallashtirish va raqamli iqtisodiyot sharoitida tashkilotlar oldida turgan asosiy vazifalardan biri — samarali boshqaruv tizimini shakllantirishdir.

Boshqaruv jarayonida ko'pincha "lider" va "menejer" tushunchalari bir xil ma'noda qo'llaniladi. Biroq ilmiy adabiyotlarda bu ikki tushuncha o'zaro bog'liq bo'lsa-da, mazmunan farq qiladi. Menejer — bu tashkilot resurslarini rejalashtiruvchi, tashkil etuvchi va nazorat qiluvchi shaxs bo'lsa, lider — insonlarni maqsad sari ilhomlantiruvchi va ortidan ergashtira oluvchi shaxsdir.

Mazkur maqolaning maqsadi liderlik va menejerlikning nazariy asoslarini ochib berish hamda ularning o'xshash va farqli jihatlari tahlil qilishdan iborat.

Kalit so'zlar: Liderlik, menejerlik, boshqaruv, motivatsiya, strategiya, tashkilot, qaror qabul qilish, menejment nazariyasi, rahbarlik uslubi, samaradorlik, transformatsion liderlik, tashkiliy madaniyat, innovatsiya.

Asosiy qism

Liderlik tushunchasi va uning mohiyati Ilmiy adabiyotlarda liderlik shaxsning boshqalarni ma'lum maqsad sari ilhomlantirish va ta'sir o'tkazish

qobiliyati sifatida talqin etiladi. Zamonaviy liderlik nazariyalari orasida xususiyatlar nazariyasi, xulq-atvor nazariyasi va vaziyatli liderlik yondashuvlari muhim o‘rin tutadi.

Masalan, John C. Maxwell liderlikni “ta’sir o‘tkazish san’ati” deb ta’riflaydi. Uning fikricha, haqiqiy lider boshqalarga buyruq bermaydi, balki ularni ishontiradi va ruhlantiradi.

Liderning asosiy xususiyatlari:

1. Strategik fikrlash
2. Innovatsion yondashuv
3. Jamoani ruhlantirish
4. Emotsional intellekt
5. Mas’uliyat va tashabbuskorlik

Menejerlik tushunchasi va uning vazifalari Menejerlik — bu tashkilot maqsadlariga erishish uchun resurslardan samarali foydalanish jarayonidir. Menejment nazariyasining asoschisi Henri Fayol boshqaruvning 5 ta asosiy funksiyasini ajratib ko‘rsatgan:

1. Rejalashtirish
2. Tashkil etish
3. Buyruq berish
4. Muvofiqlashtirish
5. Nazorat qilish

Zamonaviy menejment amaliyotida bu funksiyalar rejalashtirish, tashkil etish, motivatsiya va nazorat shaklida qo‘llaniladi.

Menejerning asosiy vazifalari:

1. Qaror qabul qilish
2. Resurslarni taqsimlash
3. Jarayonlarni nazorat qilish
4. Intizomni ta’minlash
5. Maqsadga erishishni monitoring qilish

Liderlikning nazariy asoslari Liderlik tushunchasi boshqaruv fanida alohida yo‘nalish sifatida XX asr boshlarida shakllangan.

Liderlik va menejerlikning ahamiyati Tashkilot faoliyatida menejerlik jarayonlarni barqaror yuritishni ta‘minlasa, liderlik o‘shish va rivojlanish uchun zarur bo‘lgan muhitni yaratadi.

Masalan:

- Inqiroz davrida menejer tartibni saqlaydi, lider esa jamoaga ishonch bag‘ishlaydi.
- Innovatsion loyiha jarayonida menejer resurslarni boshqaradi, lider esa xodimlarni ilhomlantiradi.

Tashkilotlarda menejerlar odatda uch darajaga bo‘linadi:

1. Yuqori bo‘g‘in menejerlari
2. O‘rta bo‘g‘in menejerlari
3. Quyi bo‘g‘in menejerlari

Oliy ta‘lim muassasalarida liderlik ko‘nikmalarini rivojlantirish

Universitetlarda faqat nazariy menejment emas, balki amaliy liderlik mashg‘ulotlarini joriy etish zarur. Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida rahbarlar raqamli texnologiyalarni bilishi shart. Mening fikrimcha, XXI asrda muvaffaqiyatli rahbar bo‘lish uchun inson faqat menejer yoki faqat lider bo‘lishi yetarli emas, u ikki sifatni birlashtira olishi kerak. Menejer tartib va tizimni yaratadi, lider esa ruh va harakatni beradi.

Xulosa Xulosa qilib aytganda, liderlik va menejerlik bir-birini to‘ldiruvchi tushunchalardir. Menejer tashkilot tizimini barqaror ishlashini ta‘minlasa, lider rivojlanish va yangilanish jarayoniga turtki beradi. Zamonaviy tashkilot muvaffaqiyati aynan ushbu ikki sifatning uyg‘unlashuviga bog‘liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Kotter John P. *A Force for Change*, 1990.
2. Yukl Gary. *Leadership in Organizations*. Boston: Pearson, 2013.
3. Mirziyoyev Shavkat. *Yangi O‘zbekiston strategiyasi*. Toshkent: O‘zbekiston, 2021.